

MEISTERSINGER VON BAYREUTH

André Cluytens dirigeert niet-Duitse Wagner in Bayreuth

door Johan Maarsingh

"Van maestro Cluytens bewaar ik een onvergetelijke herinnering. Hij was een wonderbaarlijke chef met een grote uitstraling vanaf de lessenaar, alsof hij verlicht werd van binnenuit, vanuit zijn ziel; het was een zeer gevoelig menselijk wezen."

REGINE CRESPIN

André Cluytens, in Antwerpen geboren in 1905, is de enige Belgische dirigent geweest die in het Bayreuther Festspielhaus heeft gedirigeerd. Hij kreeg van artistiek leider Wieland Wagner de opdracht Wagners muziek niet op een "Duitse" manier te laten klinken. Doorzichtigheid, helderheid en vitaliteit dienden de boventoon te voeren. Wieland Wagner wilde bij de heropening van de Bayreuther Festspiele afrekenen met de smetten van het Duits-nationalisme op het Wagner-blazoen. Wagners werken dienden anders op de planken te worden gebracht. Weg met de verstarring en de traditionele decors op het toneel. Het geheel moest totaal nieuw zijn. Wagners werk en theater was t  eng verbonden geweest met rechts-radicalen politieke stromingen. Verstard traditionalisme bepaalde de toon en het beeld in het Festspiel-

haus. Wieland Wagner zorgde in 1937 voor een nieuwe Parsifal-productie. In 1943 werd Die Meistersinger von Nürnberg in Wielands regie aan Hitlers "gasten" vertoond. Die Meistersinger gold als de meest geliefde opera om het "Duitse" gevoel nieuwe levenskracht te geven. Het mag daarom geen verbazing wekken dat Wieland pas in 1956 met een echt nieuwe encensering van deze opera voor het voetlicht trad. Zelf vernieuwde hij de visuele kant van de productie, terwijl dirigenten van buiten Duitsland zorg moesten dragen voor een niet-Duitse aanpak van de partituur. Cluytens dirigeerde veel Frans repertoire, maar draaide zijn hand niet om voor opera's als Salomé van Richard Strauss aan de Weense Staatsopera. Ook als symfonisch dirigent heeft hij zijn sporen wel verdiend. Het was Cluytens, die het Berlijns Philharmonisch Orkest leidde in de eerste plaat-opname van de Beethoven-symfonieën. In de jaren '50 voor EMI, terwijl Columbia dezelfde muziek opnam met The Philharmonia Orchestra onder ene Herbert von Karajan. Cluytens' Beethoven-opnamen zijn naar de achtergrond verdrongen door het commerciële succes van Von Karajans registraties voor Columbia en Deutsche Grammophon (deze ook met de Berliner Philharmoniker). Complete Wagner-opera's heeft Cluytens niet opgenomen. Daarom is het des te verheugender dat we nu de beschikking hebben over twee live-registraties uit Bayreuth op de cd. Op plaat is ooit een opname van de Meistersinger van de Festspiele 1957 uitgebracht. Van Cluytens Parsifal-directies, in 1957 en 1965 ontbreekt tot op heden elk spoor. Dat is zeker jammer voor wat de voorstellingen in 1965 betreft (twee jaar voor de dood van deze dirigent). Bayreuth zat toen zonder Knappertsbusch, die ziek was, en een jaar later stond de Franse componist en dirigent Pierre Boulez in de orkestbak. Parsifal werd van een "B hnenWEIHfestspiel tot een B hnenweihFESTSPIEL. Maar toen lag Wieland al in het ziekenhuis. Cluytens zit dus tussen die twee uitersten. Wie weet komt er nog eens een uitgave van de radio-uitzending uit 1965!